

TÜRÜK

Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2014 Yıl:2, Sayı:3

Sayfa:193-206

ISSN: 2147-8872

**GELENEĞİN AKTARIMINDA VE YAŞATILMASINDA
GÖÇMEN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ: İZMİR BOSNA
SANCAK KÜLTÜR VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ ÖRNEĞİ**

Zülfikâr Bayraktar*

ÖZET

Yerel yönetim kuruluşları, günlük hayatımızı yakından etkileyen hizmetleri yerine getiren birimlerdir. Bununla beraber, topluma yönelik bazı hizmetler, yerel yönetim dışında bireyler veya gönüllü kuruluşlar, bir diğer şekilde ifade edilecek olunursa, sivil toplum kuruluşları ile özel topluluklar tarafından da yerine getirilmektedir. Sivil toplum kuruluşlarını, resmî kurumlar dışında ve bunlardan bağımsız olarak çalışan; politik, sosyal, kültürel, hukukî ve çevresel amaçlar doğrultusunda ikna ve eylemlerde bulunan; üyelerini ve çalışanlarını gönüllülük usulüyle alan; kâr amacı gütmeyen ve gelirlerini bağışlar veya üyelik ödemeleri ile sağlayan kuruluşlar olarak tanımlamak mümkündür. Sağlık, eğitim, insan hakları, ekonomik kalkınma ve barış gibi pek çok toplumsal konu ile mücadelede, gerek ülkemizde gerekse de dünyada, sivil toplum kuruluşlarının konumu tartışılmaz hâle gelmiştir. Sivil toplum kuruluşları genel başlığı altında değerlendirilmesi mümkün olan göçmen sivil toplum kuruluşlarının sayısı, günümüz Türkiye'sinde gün geçtikçe artış göstermektedir. Özellikle büyük şehirlerde aynı fikri, kültürü, gelenek ve göreneği paylaşan insanların birlikte hareket edebilme amacıyla kurdukları bu kuruluşların, geleneksel kültürün aktarımında ve bu kültürün yaşatılmasındaki yeri ve önemi yadsınamayacak ölçüde önemlidir. Makalede bu bağlamda, geleneğin aktarımında ve yaşatılmasında özellikle göçmen sivil toplum kuruluşlarının yeri ve önemi konusu, İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği örneği üzerinden tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gelenek, Geleneğin Aktarımı ve Yaşatılması, Sivil Toplum Kuruluşları, Göçmenler, İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği.

• Yrd. Doç. Dr., Gediz Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, zulfikarbay@gmail.com

**ROLE OF MİGRANT-NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIÖNS İN
MAİNTENANCE AND TRANSFER OF TRADIÖIONS: İZMİR BOSNİAN
SANCAK CULTURE AND SOLİDARİTY ASSOCIATIÖN CASE
ABSTRACT**

Local administration associations are the units which carry out the services that affect our daily life deeply. Nevertheless, some community oriented services are carried out by individuals or voluntary organizations, in other words, by non-governmental organizations, besides local authorities, as well. It is possible to define non-governmental organizations as organizations which are non-profit and separate from official corporations, able to function independently, persuade people within political, social, cultural, legal, and environmental purposes and act accordingly, enroll members based on voluntarism, and gain income via donations or membership fees. The position of non-governmental organizations in our country or in the world is significant regarding the issues such as health, education, human rights, economic growth and peace. The number of non-governmental organizations of immigrants, which cannot be analyzed under the generic title of non-governmental organizations, is increasing in today's Turkey day by day. Especially in big cities, the role and contribution of such organizations founded by immigrants who share the same ideas, culture, traditions in order to act together is crucial in transfer and maintenance of traditional culture. This paper discusses the role and significance of non-governmental organizations of immigrants in transfer and maintenance of traditional culture, focusing on the case of Izmir Bosnian Sancak Culture and Solidarity Association.

Keywords: Tradition, Transfer and Maintenance of Traditions, Non-Governmental Organizations, Immigrants, Izmir Bosnian Sancak Culture and Solidarity Association.

Giriş

Eski ve yeniye içine alabilecek şekilde var olma ve devamlılık gücüne sahip, gayri resmî yol ve yöntemlerle kazanılıp kuşaklar arası aktarılabilir olan ve zamanın gerekliliklerine göre hemen hemen her kuşakta belli ölçüde bireysel yaratıcılığa, değişmeye ve gelişmeye olanak sağlayan bilgi, hareket ve materyal üretme ve kullanma tarzı (Ekici, 2010: 20) şeklinde tanımlanabilen gelenek kavramı, ilmî bir disiplin olarak halk bilimi bağlamında ele alındığında, biz kimiz, sorusunun cevabının arandığı alanlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine bu kavram, küreselleşen dünyanın ortaya koyduğu yeni düzene uyum sürecinde, kendi içerisinde yeni boyutlar kazanmıştır. Özellikle toprağa bağlı ekonomiden sanayi toplumuna geçiş ve bu duruma paralel olarak insanların üretim ve tüketim biçimlerinin değişimi, geleneksel yapılar ve kurumlar üzerinde önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Bu durum, ülkelerin kendi kültür politikalarını yeni baştan gözden geçirmelerine neden olmuş ve kültürel mirasın korunmasında ve tanıtılmasında statik bir ilke yerine daha dinamik bir bakış açısının benimsenmesi görüşü yaygınlık kazanmıştır (Artun, 2002: 7-14).

Halk bilgisi ürünlerinin ulusal kültürü koruma ve ulusal bilinç oluşturmada önemli işlevleri yerine getirdiği bilinmektedir. Özellikle yukarıda da değinildiği gibi, küreselleşme adı verilen ve daha çok küresel düzeyde teknolojik ve ekonomik güce sahip ülke ve ticari kuruluşların üretim, tüketim ve yaşam tarzlarının benimsetilmeye çalışıldığı günümüz dünyasında, bu ürünlerin icra ortamlarının sürdürülebilir kılınması çabaları daha büyük bir önem arz etmektedir (Ekici, 2010: 139). Halk bilgisi ürünlerinin sürdürülebilirliği noktasında yeni yaşam alanlarının oluşturulması çalışmalarına kamu kurum ve kuruluşlarının, özel kuruluşların ve yine özellikle sivil toplum kuruluşlarının verdiği destek, eskiden olduğu gibi gelecekte de bu ürünlerin yaşatılmasında hayati önem taşımaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarını, resmî kurumlar dışında ve bunlardan bağımsız olarak çalışan; politik, sosyal, kültürel, hukukî ve çevresel amaçlar doğrultusunda ikna ve eylemlerde bulunan; üyelerini ve çalışanlarını gönüllülük usulüyle alan; kâr amacı gütmeyen ve gelirlerini bağışlar veya üyelik ödemeleri ile sağlayan kuruluşlar olarak tanımlamak mümkündür (Karataş, 2014: 856-858). Sivil toplum kuruluşları üyelerinin özel çıkarları için çalışmakla birlikte yine bunu aşan bir biçimde toplumsal ve de kamusal yarar da öncelikli amaçları arasındadır (Karataş, 2014: 856-858). Hukukun üstünlüğü, çoğulculuk ve hoşgörü günümüzde demokratik toplumların benimsediği en önemli kriterler arasında yer almaktadır (Başlar, 2005: 33). Bu anlamda demokrasi sivil toplum aidaatlı bir kavramdır. Sivil toplum yapılanmalarının etkinliklerini arttırdıkları alanlarda demokratik süreç devamlı gözetim altındadır. Yine sivil toplum örgütlenmelerinin etkilerini gösterdikleri toplumlarda siyasal ve toplumsal öğeler daha uyumlu ve düzenli çalışırlar. Bireyin kendisini toplumsal varlık olarak gerçekleştirmesine imkân veren sivil toplum örgütleri, insanın kendisini, içinde yer aldığı bütün içinde gerçekleştirmesine, var etmesine fırsat ve olanak sağlayan bir özgürlük atmosferidir (Caniklioğlu, 2007: 94-95). Sivil toplum kuruluşları bu bağlamda ele alındığında, yine bu kuruluşlar için, *bireysel ve toplumsal özgürlük projesi*, ifadesini kullanmak kanaatimizce yanlış olmayacaktır.

Sağlık, eğitim, insan hakları, ekonomik kalkınma ve barış gibi pek çok toplumsal konu ile mücadelede, gerek ülkemizde gerekse de dünyada, sivil toplum kuruluşlarının konumu tartışılmaz hâle gelmiştir. Sivil toplum kuruluşları genel başlığı altında değerlendirilmesi mümkün olan göçmen sivil toplum kuruluşlarının sayısı, günümüz Türkiye'sinde gün geçtikçe artış göstermektedir. Özellikle büyük şehirlerde aynı fikri, kültürü, gelenek ve göreneği paylaşan insanların birlikte hareket edebilme amacıyla kurdukları bu kuruluşların, geleneksel kültürün aktarımında ve bu kültürün yaşatılmasındaki yeri ve önemi göz ardı edilemeyecek ölçüde önemlidir. Çalışmada bu bağlamda, göç ve göçmen kavramları, göçe bağlı kültürel entegrasyon ve uyum sürecinde sivil toplum kuruluşlarının rolü, göçmen sivil toplum kuruluşlarının geleneğin aktarımında ve yaşatılmasındaki yeri ve önemi konuları, İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği örneği üzerinden tartışılacaktır. Çalışmada daha sağlıklı ve doğru bilgiye ulaşma adına, İzmir Bosna Sancak Kültür ve Dayanışma Derneği'nin faaliyetlerine pasif katılımcı olarak iştirak edilmiştir. Çalışmada ayrıca, dernek yöneticileri ve dernek üyeleriyle yapılan yüz yüze görüşmelerin deşifre edilmiş metinleri ve ses kayıtları kullanılmıştır.

1. Göç ve Göçmen Kavramları Üzerine

İnsanlık tarihi kadar geçmişi olan göç olgusu, bütün çağlarda bizim ülkemizi ve insanlarımızı da yakından ilgilendiren bir olgu olarak hayatımızın hemen her alanına etkisi olan bir süreçtir. Teknoloji ve ulaşım olanaklarının artışı ve yaygınlaşması ile birlikte göç

katlanarak büyüyen küresel bir olgu haline gelmiştir. Göç kavramını genel manada, bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde bir yerden başka bir yere gitmesi, şeklinde tanımlamak mümkündür (Sağlam, 2006: 33-35; Koçak vd., 2012: 164-166). Söz konusu bu yer değiştirme hareketleri bazen zorunlu bazen de gönüllülük esasına göre gerçekleşmektedir. Tarihî süreç içerisinde, silahlı çatışmalar, doğal afetler, siyasal ve ekonomik sebeplerden dolayı milyonlarca insan doğup büyüdüğü toprakları terk etmek zorunda kalmıştır. Bu bağlamda göç kavramının içine mülteciler, sığınmacılar, ekonomik göçmenler, düzensiz göçmenler ve çeşitli sebeplerle yerinden edilmiş insan grupları dâhil edilmektedir.¹ Dünya genelinde hemen hemen her ülkenin belli oranlarda göçten etkilendiğini söylemek mümkündür. Özellikle XX. yüzyılın ikinci yarısında toplu nüfus hareketlenmeleri olmuştur. Yapılan araştırmalarda son elli yıllık dönemde 175 milyondan fazla insanın kitlesel olarak göç ettiği tespit edilmiştir. Yine 2013 Birleşmiş Milletler (BM) küresel göç verilerine göre dünya üzerinde 232 milyon kişi, yani dünya nüfusunun %3,2'si uluslararası göçmenlerden oluşmaktadır.²

Göçmenlik toplumların, ülkelerin idarelerin göz ardı edemeyeceği bir gerçekliktir. Bir ülke sınırları dışında yaşayan kitlelerin mutlu, güvenli ve haklarının korunduğu bir yaşama kavuşabilmeleri ve ülkeleri için ekonomik, sosyal ve siyasal destek sağlayabilmeleri, ancak söz konusu kitlelerin hem ülkelerinden hem de yaşadıkları ülkeden kaynaklanan sorunlarını tespit etmek ve çözümler üretmek ile mümkün olabileceği açıktır. Göç ve göçmen kavramları Türkiye bağlamında ele alındığında, Türkiye'nin stratejik ve coğrafi konumu sebebiyle tarih boyunca, kitlesel sığınma hareketleri de dâhil olmak üzere, geniş anlamda göç hareketlerinin nihai durağı olduğu ve yine milyonlarca göçmene ev sahipliği yaptığı bilinmektedir. Osmanlı Devleti döneminde din ve ırk ayrımı yapılmaksızın gelenlere hoşgörüyle yaklaşmış ve bu gelenek Cumhuriyet Türkiye'sinde de sürmüştür.³ Bu bağlamda, bulunduğumuz coğrafyada, göçmenlere kapılarını açan, ihtiyaç duyanları koruma altına alan ve dünya kamuoyu tarafından da saygı duyulan köklü merhamet toplumu olma geleneğimiz bulunmaktadır.

2. Göçe Bağlı Kültürel Entegrasyon ve Uyum Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü

Daha önce de ifade edildiği gibi göçmenlik, bireyin veya bir topluluğun yaşadığı yerden başka bir yere, ülkeye geçerek orada yaşamını sürdürmesidir. Yerleştiği yer, ülkesinin başka bir köşesi olabileceği gibi, bir başka ülke de olabilmektedir. İnsanın, ülkesinin başka yerleşim alanlarına göç edip yaşaması, birey üzerinde ciddi bir sosyo kültürel problem ve olumsuzluk yaratmaz. Birey ve topluluğun her şeyi ile kendisinden ayrı bir toplum içerisinde ve de kültürel kimliğini kaybetmeden azınlık olarak yaşaması, içerisinde yaşadığı ülkeye, ülkenin sosyo kültürel hayatına entegre olarak bu yeni ortama uyum sağlaması kolay bir süreç değildir (Kaya, 2009: 277). Göç ve göçmen olguları bağlamında bir kavram olarak entegrasyonu, bireysel veya grup olarak göçmenlerin yeni ev sahibi toplumun çeşitli sosyal alanlarına ve kesitlerine dâhil olma süreçleri, şeklinde tanımlamak mümkündür (Martikainen, 2010: 274). Göç, göçmen ve kimlik olguları ile ilişkili olarak ülkelerin buldukları coğrafi konum, ekonomik ve sosyal yapısı kadar, milletlerin inanç ve kültürel farklılıkları da uyum ve entegrasyonda farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar, yerleşilen ülkenin asli unsurlarının taşıdıkları “üst kültür” ile göç yaşayan toplulukların sahip oldukları “alt kültür” çatışmasını oluşturur. Bu çatışmanın çözümü ise uyum meselesinde gizlidir. Uyumu bir madalyon olarak düşünürsek, ön tarafını göç gelen toplum, arka tarafını da göç alan ülke olarak ele almamız mümkündür (Kaya, 2009: 277). Uyum tek taraflı olarak zorla uygulanmak istenirse taraflar arası uyumsuzluk süreci baş göstermeye başlar. Göç alan ülkeler, göçmenlere karşı kabul

edilmesi mümkün olmayan bir politikayı, eritme ve asimile etme stratejisini entegrasyon ve uyum adı altında hayata geçirmeye başladığında uyumsuzluk süreci ileriki safhada, tarafları umulmadık sıkıntılara sokabilmektedir. Göçe bağlı kültürel entegrasyon ve uyum sürecinde özellikle sivil toplum kuruluşlarının bu konudaki çalışmaları işlevsellik kazanmaktadır. Sivil toplum kuruluşları arasında özellikle de göçmen sivil toplum kuruluşları, göçmenlerin gittikleri yeni yaşam alanına ve kültür dokusuna adapte olmalarında çok önemli bir misyonu yerine getirmektedirler. Bu bağlamda, kültürel, siyasi, sosyal, ekonomik vb. konularda geçiş halinde bulunan bu göçmen gruplarının kurmuş oldukları sivil toplum örgütlenmelerinin birçok işleve sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Bir faaliyet olarak bir araya gelmek, gruplaşmak ve örgütlenmek insanın olduğu her ortamda ve de her zaman ortaya çıkan bir olgudur. Bu bağlamda göçle birlikte yaşanan değişim ve uyum sürecinde göçmenler, hemşehri ilişkileri üzerinden bir korunma ve de özgürlük alanı olarak göçmen sivil toplum kuruluşlarını keşfetmişlerdir (Özdemir, 2013: 945-947). Göçmen sivil toplum kuruluşları kuruldukları ilk dönemlerde, tıpkı hemşehri dernekleri gibi, bir sığınak, korunma, tampon ve özgürlük alanı işlevlerini yerine getirmişlerdir. Bu göçmen sivil toplum kuruluşları zamanla kurumsallaşmaya ve de içinde buldukları topluluğun bir parçası olmaya başladıkça yine birçok farklı işlevler de yüklenmişlerdir. Özellikle kent hayatının getirdiği modernleşmeyle beraber bu yapılar, toplumsal ve kamusal yararı gözetmekle beraber kendi üyelerinin çıkarlarını koruma hususunda da faaliyetlerde bulunmuşlardır. Hatta bugün için gelinen noktaya bakıldığında bu kuruluşların siyasetle ilişki kurarak başta seçimler olmak üzere birçok siyasal yapıyı ve süreci etkileyen bir siyasal aktör rolü kazandıkları görülmektedir (Özdemir, 2013: 955- 957).

Entegrasyon, hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumun, kendi etkileşimlerinin bir sonucu olarak, yeni durumlara uyum sağlaması ile gerçekleşen iki yönlü bir süreçtir (Martikainen: 2010: 274). Göçmenler, yeni mekânlarına uyum sürecinde bir yandan eski yaşam alanlarına ait değerleri, bir yandan da yeni yaşam alanlarına ait alışkanlıklarını karşılıklı bir bağımlılık ilişkisi içerisinde yaşamaktadırlar. Eski ve yeni dengesini kurmaya çalışan ve bir ikilem içinde olan göçmenler, yeni yaşam alanlarına uyum sağlayıcı ve ara form işlevi gören bir mekanizmaya ihtiyaç duyarlar. Eski ile yeni arasında dengeli bir geçiş imkânı sağlayacak olan bu ara form aynı zamanda bir tampon mekanizmadır (Özdemir, 2013: 946). Bu yolla göçmenlerin yeni yerlerine uyum süreci daha sağlıklı bir şekilde gerçekleşmiş olur. Dolayısıyla, göçe bağlı kültürel entegrasyon ve uyum sürecinde, göçmen sivil toplum kuruluşlarının rolü göz ardı edilemeyecek derecede önem arz etmektedir.

3. Balkan Göçmenleri ve Boşnaklar

Göçler, Osmanlı'dan günümüz Türkiye'sine kadar oluşmuş toplum dinamiğinde, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal anlamda önemli etkiler yaratmıştır. Anadolu topraklarına yapılan göçlerin, çoğunlukla Türkiye dışındaki soydaşların ve Müslüman olan halkların, totaliter rejimlerden ya da savaş ortamlarından kaçarak Türkiye'ye göç etmelerinden kaynaklandığını yani ırksal, ulusal, sosyo-kültürel ve siyasal nedenlerle gündeme geldiğini söylemek mümkündür (Emgili, 2012: 338-350). Netice itibarıyla, Türkiye, iki yüz yılı aşan bir süredir çevre bölgelerden, özellikle de Balkanlar'dan yönelen kitlesel göçlerin hedefi olmuştur. Osmanlı Devleti'nin Balkan coğrafyasından çekilmeye başlamasıyla beraber bu bölgedeki Müslüman topluluklar Anadolu topraklarına göç etmeye başlamışlardır. Anadolu topraklarındaki Balkan göçmenleri, hem geldikleri ülke hem de etnik kimlik

anlamında değişkenlik göstermektedir. Balkanlar'dan Anadolu topraklarına göç eden topluluklar arasında Boşnakların sayısı da azımsanmayacak kadar çoktur.

Bosna Hersek'teki Osmanlı hâkimiyeti 1878 yılında imzalanan Berlin Antlaşması'na kadar devam etmiştir.⁴ Bu tarihte Bosna Hersek, Avusturya-Macaristan'ın kontrolüne verilmiştir. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Bosna Hersek'i işgal ettikten sonra 1918'e kadar Bosna Hersek'ten Türkiye'ye beş büyük göç dalgası olmuştur. İlk büyük göç, 1878 yılında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna Hersek'i işgalinden hemen sonradır. Avusturya'nın Boşnaklara 1882 yılında askerlik mecburiyeti getirmesiyle Boşnaklar ayaklanmış ve arkasından ikinci göç dalgası yaşanmıştır. Üçüncü göç dalgası "Dzabic Hareketi" ile 1900 yılında olmuştur. Dördüncü dalga ise 1908 yılında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna-Hersek'i ilhakı sonucunda gerçekleşmiştir. Yine beşinci göç dalgası ise 1918 yılında olmuştur. Bu beş büyük göç dalgasının yanı sıra Boşnakların başka göçleri de olmuştur. Bugünkü Sırbistan ve Karadağ'daki Sancak bölgesinde yaşayan Boşnakların göçleri 1970'li yıllara kadar devam etmiş, bu göçlerin sonucu olarak Türkiye'ye çok sayıda Boşnak muhacir yerleşmiştir. Bu gün Türkiye'nin çeşitli kentlerinde ve başta İstanbul, Ankara, İzmir, Sakarya, Adana, Sivas, Kütahya, Bursa olmak üzere çok sayıda Boşnak kökenli göçmen vatandaşımız yaşamaktadır (Kırbaç, 2012: 711; Emgili, 2012: 105-183; Kolaşinli, 2012: 13-88; Gündüz, 2012: 7-36). Dolayısıyla, Türk etnik kökenli ve Türk etnik kökenli olmayan farklı göçmen grupları, Türkiye'ye beraberlerinde getirdikleri ve aynı zamanda yeniden ürettikleri az veya çok farklı bazı kültürel değerlerinden dolayı dikkat çekmektedir (Ünal, 2012: 27).

4. İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği

İzmir, Balkanlar'dan gerçekleşen hemen hemen bütün göç dalgalarında ev sahipliği rolünü fazlasıyla üstlenmiş olan bir kent konumundadır (Ünal, 2012: 29). Göç ve kültürel entegrasyon üzerine yapılan araştırmalarda, Balkan göçmenlerinin yaşadıkları yerleşim alanları da göz önünde bulundurulduğunda, İzmir ve çevresinde bir milyonu aşkın Balkan göçmeninin yaşadığı tahmin edilmektedir.⁵ İzmir'in özellikle Bornova, Buca, Altındağ, Çamdibi, Pınarbaşı, Gaziemir ve Sarnıç bölgeleri Balkan göçmenlerinin yoğunlukta buldukları semtlerdir. İzmir'de yaşayan Balkan göçmenleri arasında Boşnak kökenli vatandaşlarımızın sayısı oldukça fazladır. İzmir'de yaşayan Boşnakların büyük kısmı Balkanlar'da yaşanan siyasal, ekonomik, kültürel vb. nedenlerden dolayı bu topraklara göç etmişlerdir (Kolaşinli, 2012: 258). Yine başta Sırp zulmünden kaçarak İzmir'e göç eden Boşnaklar arasında özellikle Sancak bölgesinden gelen Boşnakların sayısı da oldukça fazladır.

İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği, İzmir'de yaşayan Boşnak kökenli vatandaşlarımızı bir araya getirmek, Bosna savaşı sırasında zulme uğrayıp İzmir'e göç eden Boşnak kökenli göçmen vatandaşlarımıza maddi ve manevi alanlarda destekçi olmak ve Boşnak kültürünün İzmir'deki varlık sahasını genişleterek bu kültürün yaşatılmasına katkıda bulunmak amacıyla Bosna Sancak bölgesinden gelen Boşnak kökenli vatandaşlarımızca 1995 yılında kurulmuştur. Dernek bu amaçlara yönelik olarak, Türkiye Bosna-Hersek Kültür Dernekleri Federasyon'u çatısı altında İzmir ilinde sosyo kültürel faaliyetlerine devam etmektedir.⁶ Derneğin görev ve vizyonunun açık bir şekilde ifade edildiği dernek web sayfasında ve derneğin ana tüzüğünde, dernek yönetimi ve üyeleri kendilerini Boşnak kimliği ve kültürü üzerinden tanımlayıp derneğin kuruluş amacının bu anlayışa uygun olarak işletildiğini ifade etmişlerdir.⁷ Konuya bu bağlamda bakıldığında, bir zamanlar başta savaşlar olmak üzere, çeşitli nedenlerle Bosna Hersek topraklarından ve de

Balkanların değişik bölgelerinden Türkiye'ye göç eden dernek üyesi Boşnakların, çeşitli göç süreçleriyle ilgili bilgi sahibi oldukları ve yine geleceğe dönük olarak, kimliklerini yaşatma çabası içerisinde oldukları görülmektedir.

1930 Novi Pazar doğumlu olan ve 1958 yılında Novi Pazar'dan İzmir'e göç eden Hamit Gül'ün (Pepiç) oğlu olan dernek başkanı Abdullah Gül (Pepiç) ile yapılan görüşmede, "Kendinizi kimlik olarak nasıl tanımlıyorsunuz?" sorusuna,

*"Allah'a şükür, elhamdülillah ben hem Müslüman'ım hem Boşnak'ım hem de Türküm. Bizim dedelerimiz Bosna Hersek'in Sancak eyaletinden İzmir'e göçmüşler. Ben ikinci kuşaktanım. Sancak bir zamanlar Osmanlı toprağıydı. Biz Osmanlı'nın torunlarıyız. Bizim yaşam biçimimiz ile buradaki Türk kökenli kardeşlerimizin yaşam biçimi benzerlikten öte bir ayniyat göstermektedir"*⁸

şeklinde bir cevap vermiştir. Dernek başkanı Abdullah Gül'ün sorumuza vermiş olduğu cevap, aslında Boşnak kökenli diğer dernek üyelerinin kendilerini kimlik olarak nasıl tanımladıkları hakkında bizlere bazı ipucuları vermektedir. Balkan Müslümanları için dinî kimlikleri her zaman etnik kimliklerinden önce gelmiştir. Özellikle Boşnaklar, kendilerini hep Osmanlı ekseninde görmüşlerdir. Zaten bu konuda yapılan çalışmalar, Balkan göçmenlerinin ve de özellikle Boşnakların, çoklu kimlik ve de aidiyet özelliklerine sahip olduğunu ortaya koymuş olsa da, büyük oranda Osmanlı mirasına sahip çıktıkları ve bu mirası kimlik tanımlamalarında bir referans olarak gördükleri bilinmektedir (Ünal, 2012: 40).

Görüşmede yine, Abdullah Gül'e yönelttiğimiz, "Ailenizin göç hikâyesi ile ilgili ne biliyorsunuz?" sorusuna

*"Boşnakların zulme uğramaya başladığı tarih ile Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'dan çekilmeye başladığı tarihler arasında bir zaman paralelliği kurmak mümkün. Balkanlar ve de özellikle Bosna toprakları Osmanlı sonrasında karmaşanın, çilenin, can ve mal kaybının en fazla olduğu bölgelerden biri haline gelmiştir. Boşnaklara uygulanan şiddet ve baskılar yüz elli yıla yakın bir zamandır sürmektedir. Karadağlılar ve Sırlar, Müslüman halk üzerinde terör estirerek, onları tamamen güvensiz bir ruh haline itmişlerdir. Müslümanların ev ve topraklarını ele geçirmek için olmadık yol ve yöntemler denemişler ve onları birçok sosyal ve dinî haktan mahrum etmişlerdir. Benim ailem özgür bir şekilde secde edebilmek için bu topraklara bu şartlarda göç etmiş."*⁹

şeklinde bir cevap vermiştir. Dernek başkanı Abdullah Gül'ün, Boşnakların ve de kendi ailesinin göç süreçleriyle ilgili bilgi sahibi olması, bir Boşnak göçmeni olarak kendi kimliğine sahip çıktığını ve daha önce de ifade edildiği gibi bu kimlik üzerinden kendisini tanımladığını göstermektedir.

İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin yönetim kurulunda olan ve yine derneğin 2009 ve 2012 yılları arasında aktif bir biçimde başkanlık görevini yürüten Şenay Biçer'le yaptığımız görüşmede kendisine yönelttiğimiz, "İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin kuruluş gayesi ve faaliyetleri hakkında bizleri bilgilendirebilir misiniz?" sorusuna,

“Türkiye’de kurulan Boşnak dernekleri, diğer hemşeri derneklerinden farklıdır. Bosna savaşı sırasında Boşnaklar’ın uğradığı katliam ve büyük vahşet vicdan sahibi tüm insanları çok üzdü. Biz Türkiye’de yaşayan Boşnaklar, Bosna’da ve Sancak’ta kalan Boşnaklar’a yardım etmek için dernekleşmeye başladık. Savaş sona erdiğinde bu yardımlar devam etti. Ana vatan ile ata toprakları arasında köprü görevi yaparak kültürel, ekonomik, siyasi ilişkilerin geliştirilmesi ve Boşnaklar’a tarih boyunca uygulanan mezalimin unutulmaması, bir daha dünyanın hiç bir yerinde soykırımların yaşanmaması için özellikle de Srebrenica’nın unutulmaması için çalışıyoruz. Bunu yapabilmenin en önemli yolu da gelenek ve göreneklerimizden yaşatılarak gelecek kuşaklara aktarılması, Boşnak kimliğinin bilinmesi ve Boşnak tarihinin öğretilmesidir, diye düşünüyorum.”¹⁰

şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği’nin yönetim kurulu üyeliğini aktif bir biçimde yürüten Şenay Biçer’den görüşme sonucu edindiğimiz bilgiler, özellikle geleneksel Boşnak kültürünün yaşatılmasında ve de bu kültürün genç kuşaklara aktarılmasında derneğin işlevine ve önemine dikkat çekmektedir. Dernek ayrıca, sağlık, eğitim, ekonomik vb. alanlarda faaliyetlerde bulunarak hem üyelerine hem de parçası olmaya çalıştıkları kente katkı sağlama çabası içerisindedir. Yine bu bağlamda, zamanla siyasal işlev de kazanan dernek, sistem içerisinde üyelerinin beklenti ve çıkarlarını da gözetmektedir.

4.1. İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği Faaliyetleri Üzerine

Çalışmanın bu bölümünde, geleneksel kültürün aktarımı ve yaşatılması bağlamında, İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği’nin yönetim kurulu, gençlik kolları ve kadın kolları tarafından düzenlenen yıl içindeki faaliyetler, alt başlıklar altında değerlendirilecektir. Derneğe bağlı ve de üyelerinin çoğunluğunu üniversite öğrencilerinin oluşturduğu bir gençlik kolu bulunmaktadır. Derneğin birçok faaliyetini aktif olarak gençlik kolları üyesi gençler organize etmektedir. Bu gençler usta çırak ilişkisi içerisinde ve de dernek çatısı altında hem geleneklerini öğrenmekte hem de bu geleneği kendilerinden sonra gelecek olan yeni nesile öğretmektedirler.¹¹ Derneğin kadın kolları, yine dernek üyesi kadınlar arasında irtibatı sağlamada ve dernek tarafından düzenlenecek olan etkinliklerde görev almaktadır. Kadın kolları haftanın ve ayın belli günlerinde bir araya gelerek Boşnak kültürünü yaşatma ve Boşnaklar arasındaki ilişkileri geliştirme adına kermesler, kahvaltılar, geziler, ziyaretler, paneller, söyleşiler, anma programları ve kampanyalar tertip etmektedirler.¹² Bu tür programlar özellikle dernek üyesi bayanların birbirleriyle kaynaşması ve ortak bir bilinç oluşturmaları açısından önemli birçok işlevi yerine getirmektedir.

4.1.1. Teferiç Şenlikleri

Bosna Hersek’te ve Sancak’ta köklü bir gelenek olan ve günümüzde hâlâ halk tarafından yaşatılan, insanların doğada olma ve birbirleriyle kaynaşmalarına olanak sağlayan Teferiç Şenlikleri, doğa yapısının çok zengin olduğu yaylalarda ya da ırmak kenarlarında her yıl geleneksel olarak kutlana gelmiştir. Yıl içinde birden fazla yapılan bu etkinliğin karakteristik özelliği sportif yarışmalara büyük önem verilmesidir. Arapça “Teferrüc” kelimesinden türemiş olan “Teferiç” açılma, ferahlama, gezinti ve gezintiye çıkıp gam

dağıtma gibi anlamlara gelmektedir (Devellioğlu, 1996: 1057b). Bosna ve Sancak'ta yapılan Teferiç Şenlikleri'nde piknik alanı olarak yüksek bir dağ ya da tepenin yanından geçen bir ırmak kenarı seçilir ve gün boyu tüm etkinlikler bu alanda yapılırdı. Bosna Hersek'te ve Sancak'ta yapılan Teferiç Şenlikleri'nin bilinen bir düzenleyicisi olmadığı zamanlarda, Teferiç Şenliği'nin doğal sorumlusu o bölgenin ileri geleni olurdu ve bu kişiye "Teferiç Ağası" denirdi (Sancak, 2003: 25-26).

Bosna Hersek ve Sancak'ta yapılan Teferiç Şenlikleri'nde, pikniğe katılanlarca akordeon eşliğinde şarkılar söylenir ve danslar icra edilirdi. Daha önce de ifade edildiği gibi, Teferiç Şenliği'nin en önemli özelliği sportif faaliyetlere büyük önem verilmesiydi. Bu şenlikte delikanlılar kendi aralarında güçlerini sınırlar, taş atma, uzun atlama, güreş ve koşma gibi yarışmalara katılırlardı. Müsabakalarda birinci olana Teferiç Şenlikleri'nin yapıldığı alanın zenginlerince el dokuması elbiseler, yün kumaşlar, silah ve para hediye edilirdi. Boşnak halkının tarih boyunca bir anlamda ilkbaharın gelişini kutladığı, birbirleriyle kardeşlik ve dostluk duygularını güçlendirdikleri böyle ortamlarda genç delikanlılar ve genç kızlar da birbirini görme ve konuşma fırsatı yakalardı. Böylece Teferiç Şenlikleri sonrasında birçok mutlu yuva kurulmuş olurdu (Sancak, 2003: 26).

Bosna Hersek'te ve de Sancak'ta geleneksel olarak kutlanan ve baharın gelişini müjdeleyen Teferiç Şenlikleri, Haziran ayının her ilk haftası pazar gününe gelecek şekilde, İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin organizasyonunda İzmir'de kutlanmaktadır. Büyük bir aile yemeği atmosferinde kutlana gelen Teferiç Şenliği'nde, şenlik alanına gelen misafirler piknik yapmanın yanı sıra, Balkan müzikleri eşliğindeki geleneksel danslarıyla, hazırladıkları geleneksel yemekleriyle ve de yaptıkları yarışmalarla hoşça vakit geçirerek eğlenirler. Teferiç alanına gelen birçok Boşnak, o gün geleneksel kıyafetlerini giyer ve akordeon eşliğinde dans ederler. Mesire alanında söylenen Türkçe ve Boşnakça şarkılara hep bir ağızdan eşlik edilir. Dernek yönetimince "Büyük Aile Yemeği" olarak nitelendirilen Teferiç Şenlikleri, birlik ve beraberliğin pekişmesinde ve gençlerin kendi kültürünü tanıyarak yetişmesinde ve bu yolla yaşadığı topluma faydalı bir birey olmasında önemli bazı işlevleri yerine getirmektedir.¹³ Geleneksel yapıları referans alarak yetişen gençlerin gelecekte içinde buldukları kurumsal yapılarla daha uyumlu oldukları gerçeği de göz önünde bulundurulacak olunursa bu türden etkinlikler daha da bir önem arz etmektedir.

Teferiç Şenlikleri'ne, İzmir'deki hemen hemen tüm Boşnaklar iştirak etmektedir. Dernek, Teferiç Şenlikleri ile ilgili olarak daha önceden şenliğin yapılacağı yer ve zamanla ilgili bilgilendirmelerde bulunur. Şenliğe Boşnak kökenli olanların yanı sıra Boşnak kökenli olmayanlar da davet edilir. Böylelikle Boşnak gençleri hem kendi geleneklerini yine kültürel mekânı içinde öğrenmiş olurlar hem de Boşnak kültürüne ilgi duyanlar da bu kültürü yakından tanıma şansına sahip olmuş olurlar. Ayrıca Boşnaklar için özel bir gün olan Teferiç Şenlikleri'ne birçok siyasetçi, yerel yönetici ve sivil toplum kuruluşu yöneticisi de iştirak etmektedir.

4.1.2. Balkan Festivali

İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından her yıl düzenlenen Balkan Festivali, İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin de desteğiyle ayrı bir renk kazanmaktadır. İzmir'de düzenlenen en renkli kültür ve sanat aktivitelerinden biri olan Balkan Festivali'ne her yıl Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya, Romanya, Sırbistan, Slovenya ve Yunanistan iştirak etmektedir. Geleneksel Balkan danslarının ve müziğinin icra edildiği bu festivalde, İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği Gençlik Kolları da yaptıkları etkinliklerle bu festivale destek vermektedir. Geleneksel kıyafetlerini giyerek ellerine Türk ve Bosna Hersek bayraklarını alan dernek üyesi gençler, festival alanında Balkan ülkelerinden gelen diğer gençlerle buluşarak festival coşkusunu beraberce yaşamaktadırlar.¹⁴ Geldikleri yere ait müzikleri, dansları, gelenek ve göreneklerini bu festivalle tanıma şansına sahip olan dernek üyesi gençler, kültürel kimliklerini daha da sağlamlaştırmakta ve böylelikle Balkanlı olmanın ne olduğunu yine kültürel mekânında tanıma şansına sahip olmaktadır. Ayrıca festival boyunca Balkanlar'dan gelen gençlerin bir kısmı, dernek üyesi gençlerin evlerinde misafir olarak kalmakta, böylelikle kültürel etkileşim daha yakından ve de daha sağlıklı olmaktadır.

4.1.3. Boşnak Yemek Festivali

İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği tarafından düzenlenen etkinliklerden biri de Boşnak Yemek Festivali'dir. Geleneksel kültürün önemli bir parçası olan yemek kültürü aynı zamanda kültürel kimlik tanımlanmasında da önemli bir göstergedir. Klasik Osmanlı mutfağından izler taşıyan Boşnak mutfağı, göçle gelen Boşnaklar tarafından geldikleri yeni yaşam alanlarında da yaşatılmaktadır. Boşnak mutfağı, diğer Balkan topluluklarında olduğu gibi genel olarak hamur işi ve et yemeklerinin ağırlıklı olduğu bir yemek alışkanlığı anlayışına sahiptir (Yalçın Çelik, 2011: 282). Özellikle yörenin börekleri ve et yemekleri (köfteler, fırınlanmış et yemekleri ve tavalar) tipik bir özellik taşır. Boşnaklar geleneksel yemeklerini evlerinde pişirirler ve zevkle tüketirler. Boşnak deyince akla ilk gelen şey Boşnak böreğidir. Boşnaklar yaptıkları börekleriyle ün salmışlardır. Ayrıca, Boşnakların börekleri kadar Kaçamak, Kapuska, Potoplika, Ribissa, Soka gibi yemekleri de ünlüdür.

Boşnaklar, Balkanlar'dan Anadolu'ya taşıdıkları mutfak kültürlerini unutmamışlar ve bu kültürü geleneksel yollarla genç kuşaklara öğretmişlerdir. İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin, genç nesile mutfak kültürünü öğretmek ve de Boşnak olmayanlara bu mutfağı tanıtmak amacıyla zaman zaman düzenlemiş olduğu yemek festivalleri, birçok Boşnak bayanın marifetlerini sergiledikleri tatlı bir rekabet havasında geçmektedir. Bu festivallerde herkesçe bilinen Boşnak yemekleri yanında yine herkesçe bilinmeyen Boşnak yemekleri de festivalde tanıtılmaktadır.¹⁵

4.1.4. Halk Dansları Ekibi

İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin gençlik kolları üyelerinin oluşturduğu bir halk dansları ekibi bulunmaktadır. Haftanın belli günleri geleneksel kıyafetlerini giyinen gençler Bosna ve Balkan ülkelerine ait dansları usta bir öğreticinin yardımıyla öğrenmekte ve de bu dansları yine derneğin faaliyetlerinde, düğünlerde, nişan ve sünnet merasimlerinde icra etmektedirler. Ayrıca bu ekip, Balkan Halk Dansları Festivali'nde de yine öğrendikleri dansları icra etmektedirler. Derneğin gençlik kollarına üye gençler tarafından oluşturulan bu ekipteki her bir fert bu işi gönüllük esasına göre yapmaktadır. Kendi kültürünü öğrenme ve bu kültürü yaşatma duygu ve düşüncesiyle bir araya gelen bu gençler,

Boşnak kimliği etrafında kenetlenmekte ve yine bu kimlik üzerinden kendilerini danslarıyla ifade etmektedirler. Gençler bu yolla hem hoşça vakit geçirmekte hem de geleneksel kültürlerinin inceliklerini öğrenmiş olmaktadır.¹⁶

4.1.5. Boşnakça Dil Kursları

İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin bünyesinde akordeon, halk dansları kurslarının yanında bir de Boşnakça dil kursu bulunmaktadır. İzmir'deki üniversitelerde eğitim gören Boşnak kökenli öğrencilerce verilen bu kurslara gençler ve de orta yaş büyük ilgi göstermektedir. Özellikle Bosna ile kültürel, ekonomik vb. sebeplerle ilişkilerde bulunmak isteyen ve de oradaki akrabalarıyla irtibat kurup anlaşabilmek için birçok Boşnak derneğe gelerek Boşnakça öğrenmektedir. Derneğe gelip bir zamanlar atalarının kullanmış oldukları dili öğrenme çabası içinde olan göçmenler için aslında durum romantik bakış açısının çok ötesindedir. Bugün Bosna Hersek ile Türkiye arasındaki ekonomi, turizm ve eğitim gibi alanlardaki karşılıklı işbirliği faaliyetleri ve bunların sonucu olarak karşılıklı iletişim kurmadaki mecburiyet bu dilin neden öğrenilmek istendiğini bir yönüyle bizlere açıklayabilmektedir. Boşnak gençleri derneğin düzenlemiş olduğu bu kursta sadece Boşnak dilini değil, aynı zamanda dilin taşıdığı kültür malzemesini de öğrenerek nereden geldiklerini ve kim olduklarını da öğrenmiş olurlar.

4.1.6. Mostar Dergisi

İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin en önemli kültür, sanat ve haberleşme organı olan Mostar Dergisi, 2000 yılından beri yaz döneminde olmak üzere (Haziran-Temmuz-Ağustos) yılda bir kez yayınlanmaktadır. Dergi, adını Bosna Hersek'te bulunan Mostar şehrindeki tarihî Mostar Köprüsü'nden almaktadır. Dergide, “Merhaba”, “Şiir”, “Bir Başlangıç”, “Etkinlikler”, “Çevremizden”, “Gelenek ve Göreneklerimiz”, “İçimizden Biri”, “Turizm”, “Tarih”, “Edebiyat”, “Yemeklerimiz”, “Büyüklerimiz”, “Bir Şehir”, “Bir Gezi”, “Ekonomi”, “Güncel”, “Kitap Tanıtımı”, “Spor”, “Kaybettiklerimiz” ve “Reklamlar” gibi bölümlere yer verilmektedir.¹⁷

Derginin “Merhaba” başlıklı ilk bölümünde dergi editörünün, derginin çıkan sayısı ile ilgili yazısı yer almaktadır. Bu bölümde dergide yer alan yazılar başlıklar halinde tanıtılmaktadır. Ayrıca yine bu bölümde dilek ve temennilere de yer verilmektedir. Derginin “Şiir” bölümünde, ünlü bir şairin ya da dernek üyelerinden birinin yazmış olduğu bir şiire yer verilmektedir. Derginin “Bir Başlangıç” bölümünde ise genel olarak dernek başkanı, yıl içinde derneğin yapmış olduğu faaliyetleri başlıklar halinde tanıtmakta ve Boşnak kimliğine sahip çıkılması gerektiği vurgusunu yapmaktadır. Derginin “Etkinlikler” başlığını taşıyan bölümünde ise derneğin yıl içerisindeki yurt içi ve yurt dışı faaliyetleri resim ve yazılarla detaylı bir şekilde tanıtılmaktadır. Derginin “Çevremizden” başlığını taşıyan bölümünde, İzmir ve civarında bulunan Boşnak yerleşim alanlarının tanıtımları yapılmaktadır. Böylelikle İzmir ve civarında yaşayan Boşnaklar birbirleri ile daha kolay iletişime geçebilmektedirler. Yine derginin “Gelenek ve Göreneklerimiz” başlığını taşıyan bölümünde, Boşnakların doğumdan ölüme birçok ritüeli yazı ve resimlerle tanıtılmaktadır. Derginin “İçimizden Biri” başlığını taşıyan bölümünde İzmir'de yaşayan ve herhangi bir sanat, edebiyat, spor ve bir iş dalında başarılı olmuş Boşnak asıllı birinin hayat hikâyesi ele alınmaktadır.¹⁸

Derginin “Turizm”, “Bir Şehir”, “Bir Gezi” ve “Tarih” başlıklarını taşıyan bölümlerinde özellikle Bosna Hersek'in tarihî ve doğal güzellikleri ve ayrıca Bosna'da bulunan bir turistik şehir ya da bir mekân, bir gezi yazısı tadında tanıtılmaktadır. Dernek bu

yolla Bosna Hersek'in tanıtılmasına katkı sağlayarak iki ülke arasında bir köprü işlevi görmektedir. Derginin yine "Edebiyat" başlıklı bölümünde özellikle Boşnak sözlü geleneği yaratmaları arasında yer alan sevdalinkalara, atasözlerine ve fıkralara yer verilmektedir. Derginin "Büyüklerimiz" başlıklı bölümünde ise uzun yıllar önce İzmir'e göç etmiş birinci kuşak göçmenlerin hatıralarına yer verilmektedir. Dergide bir de "Kitap Tanıtımı" bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde Balkanlar, Bosna Hersek ve Boşnaklarla ilgili yeni çıkan kitapların tanıtımı yapılmaktadır. Derginin "Ekonomi" başlıklı bölümünde İzmir'de yaşayan Boşnak asıllı iş adamlarının ve sanayicilerinin Bosna Hersek ve Türkiye arasındaki yapmış oldukları ticarî faaliyetler değerlendirilmektedir. Derginin "Spor" başlıklı bölümünde İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği yönetiminin sponsor olduğu Çamdibi Minikler Spor Kulübünün faaliyetleri ve başarıları hakkında bilgi verilmektedir. Dergide bir de "Yemeklerimiz" başlığını taşıyan bir bölüm bulunmaktadır. Derginin her sayısında bu bölümde geleneksel bir Boşnak yemeğinin tarifi verilmektedir. Geleneksel Boşnak yemeklerinin öğretilmesi bağlamında bu bölüm işlevsel bir rol oynamaktadır. Dergide son olarak "Kaybettiklerimiz" başlığını taşıyan bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümde Derginin basıldığı yıl vefat eden dernek üyesi ya da dernek üyesi yakını Boşnakların taziye mesajları yer almaktadır.¹⁹

Dergiler kültürel ve sosyal hayatın bir nevi hafızasıdır. Mostar Dergisi bu bağlamda değerlendirildiğinde, dernek çatısı altında toplanan ve İzmir'de yaşayan Boşnaklar arasında irtibatı sağlaması ve geleneksel Boşnak kültürünü tanıtp bu kültürel belleği gelecek kuşaklara aktarması açısından önemli birçok işlevi yerine getirmektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Psikolojisi ve de çıkarları gereği bireyler genellikle grup halinde hareket etmeyi tercih ederler. Bu gruplar aynı zamanda demokratik yaşamda önemli aktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin bir araya gelerek oluşturmuş oldukları gruplar arasında sivil toplum kuruluşlarının önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Özellikle iç ya da dış göç sonucu yer değiştirmiş göçmen gruplarının yeni mekânlarına uyum sürecinde göçmen sivil toplum kuruluşlarının birçok işleve sahip olduğunu söylemek mümkündür. Göçmen sivil toplum kuruluşları, tıpkı "hemşehri dernekleri" gibi tampon işlevi gören bir ilişkiler bütünü sonucu kurulmuşlardır. Bir yandan yeni yerleşim mekânlarının bir parçası olmaya çalışırken diğer yandan da birçok sorunla karşılaşan göçmen grupları, içine düştükleri çıkmazlara çözüm önerileri arama noktasında bu sivil toplum kuruluşları etrafında örgütlenmektedirler. Bilinçli ve de isteğe bağlı bu örgütlenme tarzı göçmen gruplarına kısa ve de uzun vadede bir takım ortak kazanımlar sağlamaktadır.

Bosna Hersek ve Balkanların değişik bölgelerinden çeşitli sebeplerle göç ederek İzmir'e yerleşen Boşnaklar, içinde yaşadıkları topluma uyum sağlamış bir göçmen grubudur. Çalışmada ele aldığımız, İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin yapmış olduğu faaliyetler geleneksel kültürün aktarımında ve de yaşatılmasında önemli birçok işleve sahiptir. Bu bağlamda, göçmen sivil toplum örgütlenmelerinin kültürel belleğin aktarılmasına, yaşatılmasına ve güncellenmesine katkı sağlayan önemli kuruluşlar olduğunu söylemek mümkündür.

Kaynakça

- ARTUN, Erman (2002). “Küreselleşmenin Geleneksel Türk Halk Kültürüne Etkisi”, *VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi: Küreselleşme ve Geleneksel Kültür Sektör Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 5-14.
- BAŞLAR, Kemal (2005). *Uluslararası Hukukta Hükümet Dışı Kuruluşlar: Vestfalya Sonrası Süreçte Küresel Sivil Toplum*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- CANIKLIOĞLU, Meltem Dikmen (2007). *Sivil Toplum ve Türkiye Demokrasisindeki İzdüşümleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (1996). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitapevi Yayınları, Ankara.
- EKİCİ, Metin (2010). *Halk Bilgisi: Derleme ve inceleme Yöntemleri*, Geleneksel Yayıncılık, Ankara.
- EMGİLİ, Fahriye (2012). *Yeniden Kurulan Hayatlar: Boşnakların Türkiye’ye Göçleri (1878-1934)*, Bilgi Kültür Sanat, İstanbul.
- GÜNDÜZ, Tufan (2012). *Alahimanet Bosna: Boşnakların Osmanlı Topraklarına Göçü*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- KARATAŞ, Abdullah (2014). “Toplumda Çevre Bilincinin Yaygınlaştırılmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Türkiye Örneği”, *Turkish Studies*, Vol. 9/2, s. 855-867.
- KAYA, Sedat (2009). “Belçika’da Göçmenler ve Sivil Toplum Kuruluşları”, *Yurtdışındaki Türkler: 50. Yılında Göç ve Uyum*, Orion Kitapevi, Ankara, s. 277-282.
- KIRBAÇ, Amra Dede (2012). “Tarih ve Gelenek Bağlamında Türkiye’de Boşnaklar”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, S. 1, s. 696-711.
- KOÇAK, Yüksel; TERZİ, Elvan (2012). “Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri”, *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 3, s. 164-184.
- KOLAŞINLI, Hayri (2012). *Muhacirlerin İzinde: Boşnakların Trajik Göç Tarihlerinden Kesitler*, Otorite Yayınları, Ankara.
- MARTIKAINEN, Tuomas (2010). “Din, Göçmenler ve Entegrasyon”, Çev. Nebile Özmen, *M. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 38, s. 263-276.
- ÖZDEMİR, Gürbüz (2013). “Tampon Mekanizmadan Siyasal Aktörlüğe Hemşehri Dernekleri”, *Turkish Studies*, Vol. 8/6, s. 943-959.
- POYRAZ TACOĞLU, Tuğça; ARIKAN, Gülay; SAĞIR, Âdem (2012). “Boşnak Göçmenlerde Göç ve Kültürel Kimlik İlişkisi: Fevziye Köyü Örneği”, *Turkish Studies*, Vol. 7/1, s. 1941-1965.
- SAĞLAM, Serdar (2006). “Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 5, s. 33-44.
- SANCAK, Hâkime (2003). “Teferiç”, *Mostar Dergisi*, Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği Bülteni, S. 4, s. 25-26.
- ÜNAL, Serdar (2012). “Kimliğin Tarihsel ve Kültürel İnşası: Türkiye’de Balkan (Rumeli) Göçmenleri”, *Milli Folklor*, S. 94, s. 27-40.
- YALÇIN ÇELİK, S. Dilek (2011). “Ortak Kültürlerden Ortak Tatlar: Kosova Mutfağı”, *Milli Folklor*, S. 89, s. 282-295.

Notlar

¹Konu ile ilgili daha geniş bilgi için bkz.: http://www.goc.gov.tr/files/_dokuman15.pdf, s.1-64, Erişim: 29.05.2014.

²Konu ile ilgili daha geniş bilgi için bkz.: http://www.goc.gov.tr/files/_dokuman15.pdf, s.1-64, Erişim: 29.05.2014.

³Eldeki belge ve veriler ışığında Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet Türkiye’sine yapılan birçok göçten bahsetmek mümkündür. Osmanlı Devleti döneminde din ve ırk ayrımı yapılmaksızın gelenlere hoşgörü ile yaklaşıldığı tarihi kaynaklardan anlaşılmaktadır. Konu ile ilgili daha geniş bilgi için bkz.: Bayram Nazır, *Osmanlı’ya Sığınanlar Macar ve Polonyalı Mülteciler*, İstanbul, Yeditepe Yayınları, 2006.

⁴“Uzun yıllar bir Osmanlı vilâyeti olarak kalan Bosna-Hersek, 1876-1878 Osmanlı-Rus Savaşı’ndan sonra fiilen Osmanlı hâkimiyetinden çıkıp Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’nun kontrolüne girmiştir. 7 Ekim 1908’de Avusturya-Macaristan İmparatorluğu burayı kendine bağlamış; 1878’de başlayan işgal ve 1908’deki ilhaklarla birlikte toplam kırk yıl devam eden Avusturya-Macaristan idaresi boyunca Bosna-Hersek’in sınırlarında fazla bir değişiklik olmamıştır. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’nun I. Dünya Savaşı’ndan sonra dağılması ile bölgede bir güç boşluğu doğmuş; Bosna-Hersek, Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı’nın bir parçası olmuş ve Sırbistan’la birleştirilmiştir. II. Dünya Savaşı sırasında Hırvatistan, Almanya ve İtalya arasında akdedilen 1941 yılındaki Zagreb ve Roma antlaşmaları gereğince Bosna Hersek’in bir kısmı yeni kurulan Hırvatistan Devleti’ne geçmiş; öteki kısmı da Alman işgali altında kalmıştır. Almanya’nın yenilmesinden sonra Bosna-Hersek 1945’te

birleştirilerek 31 Ocak 1946 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'na göre kurulan Yugoslav Federal Halk Cumhuriyeti'ni oluşturan altı cumhuriyetten biri olmuştur. Bosna-Hersek Mart 1992'de bağımsızlığını ilân etmiştir. Bosna Hersek'in bağımsızlığını ilk tanıyan devletlerden biri Türkiye Cumhuriyeti Devleti olmuştur.” Konu ile ilgili daha geniş bilgi için bkz.: Poyraz Tacoğlu, Tuğça; Arıkan, Gülay; Sağır, Adem. “Boşnak Göçmenlerde Göç ve Kültürel Kimlik İlişkisi: Fevziye Köyü Örneği”, *Turkish Studies*, Vol. 7/1, 2012, s. 1942.

⁵<http://www.21yyte.org/tr/arastirma/balkanlar-ve-kibris-arastirmalari-merkezi/2011/04/14/6160/balkan-gocmenleri-ve-turkiyedeki-siyasi-secimler>, Erişim: 29.05.2014; <http://muhacirin.blogcu.com/izmir-de-1-5-milyon-balkan-gocmeni-var/808614>, Erişim: 29.05.2014.

⁶İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği, Boşnak vatandaşlarımızın yoğun bir şekilde ikâmet ettikleri İzmir'in Bornova ilçesi Çamdibi semtinde bulunmaktadır. Derneğin iletişim adresi: Kamil Tunca Bulvarı 4214 Sokak No:1 Bornova/İZMİR, E-Mail: iletisim@izmirbosnasancak.com, web: <http://izmirbosnasancak.com>, Telefon: 0-232-457-67-68, Faks: 0-232-457-44-54.

⁷İzmir Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin dernek Ana Tüzüğü, *Madde 2'de Derneğin Kuruluş Amacı* ana başlığının alt maddeleri şunlardır: a) Dernek, üyeleri arasında dayanışmayı sağlar; b) Dernek, Türkiye'ye yeni göç edenlerin iş bulmalarında, eğitim, sağlık vb. sorunların giderilmesinde yardımcı olur; c) Dernek, Bosna Sancak ve Türk kültürünün öğretilmesi ve yaşatılması faaliyetlerini yürütür; d) Dernek, anavatana (Buradaki anavatan kavramı, Türkiye'yi ifade etmektedir.) daha önceden ve yeni göç etmiş kişilere Türk kültürünün öğretilmesinde ve fertlerin tanışıp kaynaşmasında yardımcı olur; e) Dernek, anavatana sığınanlara insani yardım konularında yardımcı olur; f) Dernek, Boşnakların kültür ve geleneklerinin korunması ve tanıtılması yönünde çalışmalar yapar; dil kursları düzenler; burs verir; bülten ve dergi çıkarır, festival, şenlik, konferans, panel, açık oturum düzenler; bülten ve dergi çıkarır; g) Dernek, ilgili mercilerden izin almak koşuluyla üyelerin birlikteliğini sağlamak için lokal ve kütüphane kurar; h) Dernek, yurt içi ve yurt dışı geziler düzenler ve dernek yararına piyango çekilişi düzenler; ı) Dernek, sosyal yardımlaşma ve dayanışma için yardımlaşma sandığı kurar ve işçi çalıştırır. Ayrıca, Ana Tüzük *Madde 3'te, Derneğe Üye Olma Hakkı* başlığı altında ifade edildiği şekliyle, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip ve 18 yaşını bitirmiş bulunan herkes derneğe üye olabilmekte; Türk vatandaşı olmayanların derneğe üye olabilmesi için Türk vatandaşlarında aranan şartlardan başka, o yabancı Türkiye'de ikâmet etme hakkına sahip olması gerekmektedir. Ayrıca tüzüğün *Derneğin Gelirleri* başlıklı *Madde 19'un* alt maddeleri şöyledir: a) Dernek üye aidatları günün şartlarına göre güncellenebilmektedir; b) Dernekçe tertip edilen konser, eğlence, kermes, konferans, piyango, spor yarışması, çay partisi, gezi gibi etkinliklerden gelir elde edilebilmektedir; c) Derneğin mal varlığından gelir elde edilebilir; d) Bağış ve yardımlarla dernek gelir elde edebilir; e) 2860 sayılı kanuna göre dernek derneğe bağış ve yardım toplanabilir; f) Dernek, ancak İçişleri Bakanlığının izni ile yurt dışı gerçek ve tüzel kişilerden yardım alabilir; g) Dernek, amacına uygun olarak siyasi partilerden, işçi ve işveren sendikalarından, meslek kuruluşlarından yardım kabul eder ve adı geçen kuruluşlara yardımda bulunabilir.

⁸Abdullah Gül, Bornova-Çamdibi Doğumlu, Kamu Kuruluşunda Memur. “*Abdullah Gül*” ile 30.05.2014 tarihinde İzmir'de tarafımızdan yapılan görüşme. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş metin 8/1 numarası ile Gediz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Arşivi'ndedir.

⁹“Abdullah Gül” ile 30.05.2014 tarihli adı geçen görüşme.

¹⁰Şenay Biçer, 1963 Bornova-Çamdibi doğumlu, Avukat. “*Şenay Biçer*” ile 30.05.2014 tarihinde İzmir'de tarafımızdan yapılan görüşme. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş metin 8/2 numarası ile Gediz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Arşivi'ndedir.

¹¹ <http://izmirbosnasancak.com/tag/genclik-kollari/>, Erişim: 05.05.2014.

¹² <http://haber.stargazete.com/ege/izmir-bosna-sancak-dernegi-sevdalinka-gecesi/haber-729509>, Erişim: 05.05.2014.

¹³<http://www.kentyasam.com/bosnaklarin-buyuk-aile-yemegiteferic-yhbrdy-2303.html>, Erişim: 05.05.2014; http://www.haberbosnak.com/genel/19/06/2012/izmir-ve-sakaryada-teferic-keyfi/#.U4sqfPI_vtQ, Erişim: 05.05.2014; <http://izmirbosnasancak.com/2011/05/16-pita-6-tefericte-bulusuyoruz/>, Erişim: 05.05.2014.

¹⁴<http://www.tbhkd.org/?p=1056>, Erişim: 02.03.2014.

¹⁵<http://www.buca.bel.tr/00301-109-110530.php>, Erişim: 02.03.2014.

¹⁶<http://izmirbosnasancak.com/>, Erişim:02.03.2014.

¹⁷ Konu ile ilgili daha geniş bilgi için bkz.: *Mostar Dergisi*, S. 3, Yıl: 2002, ss. 40.

¹⁸ Konu ile ilgili daha geniş bilgi için bkz.: *Mostar Dergisi*, S. 4, Yıl: 2003, ss. 40.

¹⁹ Konu ile ilgili daha geniş bilgi için bkz.: *Mostar Dergisi*, S. 5, Yıl: 2004, ss. 40.